

Dr. Hegedűs Andrea*

A magyar családi jog az új Ptk.-ban A jogterületet érintő főbb változások

Bevezetés

Tanulmányomban arra a kérdésre keresem a választ, hogy hogyan jutott el a polgári jog kodifikációs folyamata azon, kezdetben még rácsodálkozást, később természetes hatást kiváltó problémafelvetéshez, hogy a jelenleg még önálló jogágnak tekinthető *családi jog integrálódjon a polgári jog rendszerébe*.

A Polgári Törvénykönyvünk újrakodifikálásának folyamata még korántsem zárult le teljesen, napjainkban is folynak a részletszabályok kidolgozására irányuló apróbb finomítások, melyek megszámlálhatatlan egyeztetés eredményeként, számos verziót követően kristályosodtak ki és láttak napvilágot menet közben is, az egyes Konceptiókban,¹ normaszöveg tervezetekben,² és a Szakértői Javaslatban,³ valamint ezen utóbbi elvi alapjain kidolgozott és a napokban közzétett, a Kodifikációs Főbizottság javaslatában (2012).⁴

* *Dr. Hegedűs Andrea, egyetemi docens, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszék, Szeged*

¹ A Kormány 1061/1999. (V.28.) Korm. határozatával módosított 1050/1998. (IV.24.) Korm. határozata alapján elkészült az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója, amelyet a Kodifikációs Főbizottság 2001. november 8-i ülésén elfogadott. A Kormány az 1009/2002. (I.31.) Korm. határozatával elrendelte a koncepciónak a Magyar Közlönyben történő közzétételét. (Megjelent a Magyar Közlöny 2002. év 15. szám II. kötetben.) (továbbiakban: I. Konceptió). Ld. még az előző pontban részletezett II. Konceptiót is.

² Hivatalosan a kormány honlapján volt elérhető – azóta már ott nem fellelhető – A Polgári Törvénykönyv vonatkozó része a Harmadik Könyv, Családjog, Javaslat – normaszöveg és indokolás, Budapest, 2006. március 31. Ezt követően a 2007. október 29-re, majd 2008. március 25-re dátumozott szövegváltozatok.

³ Szakértői Javaslat az új Polgári Törvénykönyv tervezetéhez, (szerk.: Vékás Lajos) Complex kiadó, Budapest, 2008. (Továbbiakban: Szakértői Javaslat, vagy SZJ.)

⁴ Új Polgári Törvénykönyv, A Kodifikációs Főbizottság javaslata 2012. (továbbiakban ÚPTK, a benne foglalt Családjog Könyv pedig a továbbiakban: CSJK.)

Ezek mentén igyekszem az immár véglegesnek tűnő, legjelentősebb, sokakat érintő, de gyakran még mindig továbbgondolásra érdemes új felvetéseket, elgondolásokat ismertetni. Így többek között utalok az alapelveket, a házasságot érintő változásokra, az élettársi kapcsolat, valamint a bejegyzett élettársi kapcsolat új jogintézményként a Családjog Könyvbe történő illesztésére és lényegi szabályaira, a családi viszonyokat, és a gyámságot érintő változásokra, továbbá arra, hogy az erkölcsi normák hogyan viszonyulnak a törvény szellemiségéhez.

I. Előzmények

A családi jogot (és egyúttal a polgári jogot is) hagyományosan a *magánjog részének* tekintjük, mely évszázadokon át szokásjogi alapokon nyugodott.

Nem mutatkozott számottevő különbség az általános polgári jogi vagyoni viszonyok, és a házastársak vagyoni jogi kapcsolatait illetően, azonban más vonatkozásban, a két terület eltérései egyre szembetűnőbbé váltak. Így pl. a nem vagyoni, személyi jogok és kötelezettségek vonatkozásában, a szülők és gyermekek közötti viszonyok jogi szabályozásánál, és a veszélyeztetett gyermekek védelmére vonatkozó szabályozásánál, stb.

Az első két, családi viszonyokat érintő írott jogforrás az 1894. évi XXXI. tc. a házassági jogról, valamint az 1877. évi XX. tc. a gyámsági és a gondnoksági ügyek rendezéséről elnevezéssel jelent meg.

A II. Világháborút követően a családi jog részben rendeleti,⁵ részben törvényalkotási⁶ úton fejlődött, de *önálló jogággá* válása az első önálló kodifikációjának, vagyis a házasságról, a családról és a gyámságról szóló *1952. évi IV. törvénynek*⁷ a megjelenésével valósult meg. Ezt az elkülönülést a később megjelent Polgári Törvénykönyv⁸ sem kérdőjelezte meg.

⁵ 6800/1945. M.E. rendelet, valamint a 10.470/1945. M.E. rendelet.

⁶ Az 1946. évi XII. tc. a házassági vagyoni jogi rendszereknek a rendi megkülönböztetés eltörlésével való egységesítéséről, valamint a 1946. évi XXIX. tc. a házasságon kívül született gyermek jogállásának rendezéséről.

⁷ Továbbiakban: Családjogi törvény vagy Csjt.

⁸ 1959. évi IV. törvény; továbbiakban: Ptk.

II. A családi jog rendszerbeli helye a hatályos viszonyok között

A polgári jog és a családi jog tehát napjainkban is két különálló jogterületet alkot. Mindemellett hatályos viszonyaink között a polgári jogot a családi jog háttér joganyagaként kell kezelni, a Ptk. értelmezési alapelvéből következően.⁹ A Polgári Törvénykönyv számos rendelkezése alkalmazandó tehát a családi jog által szabályozott élethelyzetek részletszabályaihoz kapcsolódóan. Így többek között, a Ptk. rendszerén végigaladva: a „Bevezető rendelkezések” több, a családi jogra is alkalmazandó alapelvet említ; a „Személyek” részen belül találjuk meg az ember jogképességére, cselekvőképességére, jogi személyekre vonatkozó szabályokat; a „Tulajdonjog” rész rendezi többek között a tulajdonos jogait és kötelezettségeit, a tulajdonjog korlátait; a „Kötelmi jog” részben található a szerződésekre vonatkozó és a felelősségi szabályok; az „Öröklési jog” törvényes öröklés rendjét meghatározó rendelkezései elsősorban a családtagokat, házastársat érintik; a „Záró rendelkezések” számos fogalmi meghatározása pedig kizárólag a Ptk.-ban került szabályozásra, amelyek legalább annyira családi jogi alapfogalmak is egyben (pl. közeli hozzátartozók és hozzátartozók vagy az élettársi kapcsolat fogalma).

III. A kodifikációs folyamat

A jogalkotási folyamat következő állomásaként értékelhető a Kormány azon nem kis lépése, amikor az 1050/1998 (IV.24.) Kormány határozatával elrendelte a polgári jog, ezen belül pedig a Polgári Törvénykönyv átfogó korszerűsítését. A cél, egy a nemzetközi elvárásoknak (különös tekintettel az Európai Tanács dokumentumaira, a strassbourgi Emberi Jogi Bíróság családi jogi tárgyú ítélezési gyakorlatára, és a magyar jogrend részévé tett nemzetközi egyezményekre) és a hazai bírói gyakorlatnak is megfelelő új Ptk. megalkotása, mely a civilizisztika alap-törvénye lesz.

⁹ Ld. Ptk. 1.§ (1) bekezdését, mely kimondja, hogy „Ez a törvény az állampolgárok, valamint (...) gazdasági és társadalmi szervezetek, továbbá más személyek vagyoni és egyes személyi viszonyait szabályozza. Az e viszonyokat szabályozó más jogszabályokat – ha eltérően nem rendelkeznek – e törvénnyel összhangban, e törvény rendelkezéseire figyelemmel kell értelmezni.”

A lassan 15 éve tartó folyamatban – azt követően, hogy a Kodifikációs Bizottságok kezéből átmenetileg az Igazságügyi Minisztérium irányítása alá került a normaszöveg továbbdolgozása – sikertelen kísérletként értékelhető a 2009. évi CXX. törvény (a Polgári Törvénykönyvről) kihirdetése, melynek hatályba nem lépését rendelte el végül a jogalkotó.¹⁰ Ezt követően az új Kormány, a kodifikációs folyamat újrakezdéséről (folytatásáról), döntött¹¹ és a tartalmi kidolgozás feladatát visszahelezte a kiemelkedő szaktekintélyekből álló Kodifikációs Főbizottság irányítása alá. Kiemelte továbbá a korszerű, az Európai Unió tagságunkból származó kötelezettségeinknek megfelelő „törvénytű” létrehozásának szükségességét, mely a hazai és külföldi jogtudomány és jogelmelet, valamint a hatályba nem lépett Ptk. hasznosítható megoldásait egyaránt figyelembe veszi, a jogbiztonság követelményének szem előtt tartása mellett.

A fenti kodifikációs folyamat igen nagy fordulatot jelent és érzékenyen érinti a családi jog önálló jogágkénti eddigi megítélését is, hiszen a polgári jog újrakodifikálása kapcsán, már a kezdeti időszakban felmerült azon törekvések előtérbe kerülése, mely szerint – követve a nyugat-európai gyakorlatot¹² – a családi jog, a polgári jog egy jól elhatárolt részét alkossa majd, mely egyúttal az eddigi szemlélet gyökeres megváltoztatását jelenti.

A folyamat kezdetén még a szakemberek számára sem volt teljesen egyértelmű, hogy szükség van-e a családi jog polgári törvénykönyvbe iktatására, amit mi sem jelez jobban, mint a tudomány képviselőinek ehhez kapcsolódó igen eltérő véleménye. A kezdeti időszakban pl. Kőrös András¹³, Weiss Emília¹⁴, és Tóthné Fábián Eszter¹⁵ is a különálló sza-

¹⁰ 2010. évi LXXIII. törvény 1.§ alapján.

¹¹ A 1129/2010. (VI. 10.) Korm. sz. határozatában.

¹² A klasszikus nagy magánjogi törvénykönyvek, mint az 1896-os német polgári törvénykönyv (BGB), az 1804-es francia Code Civil, az 1811-es osztrák polgári törvénykönyv (ABGB), és az 1907-es svájci törvénykönyv (ZGB) kivétel nélkül tartalmazták és – bár kiegészülve számos, a családi viszonyokat érintő (gyermekvédelmi, szociális, emberi jogi témájú) külön törvénnyel – a mai napig tartalmazzák a családi jogot. Kivételt csupán az angolszász jogrendszerek képeznek, ahol a családjogot külön jogágként kezelik. (1989-es Children Act, és az 1996-os Family Law Act-ben találhatjuk meg a főbb, családjogi viszonyokat érintő szabályozást.)

¹³ KÖRÖS András: A Ptk. és a családjog kapcsolata - a gyakorló jogász szemével. In.: Polgári Jogi Kodifikáció 1999. I. évf. 1. sz. (továbbiakban: KÖRÖS 1999.) 8.p. ;

bályozást tartották indokoltnak, míg Barzó Tímea¹⁶, Kecskés László, Bíró György, Lenkovics Barnabás és Jobbágyi Gábor¹⁷ megkérdőjelezték az önálló jogágiságot, és a két jogterület szoros összetartozását hangsúlyozták.

*Az új Polgári Törvénykönyv Konceptiója*¹⁸ viszont, 2003-ban már határozottan állást foglal a családi jog Polgári Törvénykönyvbe való integrálása mellett is, a legújabb elképzelések szerint oly módon, hogy a Ptk. kódexen belül – mely Könyvekből állna – a Családjog alkotná – akkor még úgy tűnt, hogy a Második, azóta pedig többszöri átgondolást követően, a legutolsó verzió szerint – a *Negyedik Könyvet*.¹⁹ A változás mindenképpen következménye azonban a családi jog *önálló jogági jellegének megszűnése* lesz.

IV. A Családjogi Könyv újdonság jellege

1. Általános jellemzők

– A normaszöveg, azon túlmenően, hogy *lényeges változásokat* is tartalmaz, a részletszabályokat érintően *minden területen* elvégzi azo-

¹⁴ WEISS Emília: Az új polgári törvénykönyv és a családjogi viszonyok szabályozása. In.: Polgári Jogi Kodifikáció 2000. II. évf. 2. sz. (továbbiakban: WEISS 2000. b)) 4-13.p.

¹⁵ TÓTHNÉ FÁBIÁN Eszter: Családi jog és az új Polgári Törvénykönyv koncepciója. In.: Acta Conventus de Jure Civili Tomus III. A Szegedi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kara Polgári Jogi és Polgári Eljárásjogi Tanszékének kiadványa LECTUM Szeged, 2005. 29-41.p.

¹⁶ BARZÓ Tímea: A családjog és a polgári jogi kodifikáció. In.: Magyar Jog 2000/5.sz. 288.p.; és HEINERNÉ BARZÓ Tímea: Összefoglaló a Miskolci Egyetemen rendezett magánjogi kodifikációs és jogharmonizációs konferencián elhangzott előadásokról. In.: Polgári Jogi kodifikáció. 2000.II.évf. 1.sz. 19.p.

¹⁷ A jogtudomány fenti, további négy képviselőjének álláspontját ismertette WEISS Emília, Az új polgári törvénykönyv és a családjogi viszonyok szabályozása c. tanulmányában. In.: Polgári Jogi Kodifikáció 2000. II. évf. 2. sz. 4-13.p.

¹⁸ A kormány 1003/2003. (I.25.) sz. határozatával elfogadott szöveg, amely megjelent a Magyar Közlöny 2003. évi 8. számában.

¹⁹ Erről az új Ptk. (2009. évi CXX. törvény) hatályon kívül helyezését követően felállított Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság által egyeztetett normaszöveg tervezetben olvashatunk elsőként, 2012-ben. (ld. 4. lábjegyzet.)

kat a *kisebb módosításokat*, amelyek a joggyakorlat szempontjából szorulnak finomításra.

– Az új Ptk. tudatosan *kerüli az eljárási vagy igazgatási jellegű szabályok* beiktatását. Ez alól viszont a Családjogi Könyv valamelyest *kivételt* képez. A Szakértői Javaslat indokolása szerint „elsősorban a megszokottság miatt és gyakorlati megfontolásokból” az anyagi jogi szabályok közé perbeli legitimációs szabályok is vegyülnek.²⁰

– Figyelemmel van arra, hogy a házasság és a család jogintézményeinél az *állami (jogi) beavatkozást*, a szükséges mértéket meg nem haladóan nem indokolt szabályozni.

– Elismeri, és jórészt szabályozási körébe vonja a *tényleges családi kapcsolatokat* (így az élettársi kapcsolatot, a mostohaszülő-mostohagyermek, és a nevelőszülő-nevelt gyermek közötti viszony néhány összefüggését).

– Előtérbe helyezi a *családi jogviták megegyezésen* alapuló rendezését, ehhez kapcsolódóan hangsúlyozza a felek közötti *együttműködés* fontosságát, amelynek megvalósulását a *közvetítői eljárás (mediáció)* felajánlásával (elsősorban a házassági bontójogban) vagy kötelezővé tételével (a szülői felügyeleti jogok gyakorlása körében) próbálja elősegíteni.

2. Az egyes területeket érintő konkrét változások

Alapelvekkel való körülbástyázás

A Családi jog integrálása az új Ptk.-ba oly módon képzelhető el, hogy mindemellett kifejezésre jusson az ide tartozó életviszonyok eltérő, az általános polgári jogi viszonyokhoz képest „intimebb” jellege, ezáltal nagy hangsúlyt fektetve a szűkebben csak a családjogi viszonyokat érintő *alapelvek* felállítására. A kodifikációs folyamatban elkészült valamennyi normaszöveg-tervezet a Családjogi Könyv elején fogalmazza meg a speciálisan az ide tartozó jogviszonyok sajátosságait kifejező alapelveket. A házasság és a család védelmének elve,²¹ a gyermek érdekének

²⁰ SZJ. 59.p.

²¹ CSJK. 4:1. §

A szerző továbbra is fenntartja a fenti alapelvvel kapcsolatos azon véleményét, miszerint az ily módon megfogalmazott alapelv az alkotmányban foglalt rendelkezések feles-

védelme,²² és a házastársak egyenjogúságának elve²³ érintetlenül maradnak. Változást jelent viszont, hogy az *alapelvek* körében elhelyezett méltányosság elve generál clausulaként kerül megfogalmazásra, kiegészítve a gyengébb fél védelmének elvével.²⁴ A hatályos szabályozásnál a méltányosság csupán néhány tételes szabályban jelenik meg, így a volt házastárs tartásánál,²⁵ a vagyoni igények rendezésénél,²⁶ és a lakáshasználati jog ellenértékének megállapításánál,²⁷ az érkei érvényesítésében gyengébb fél védelméről pedig – legalábbis szövegezésében – a Csjt. teljes mértékben hallgat.

A házassági jogot érintő szabályok

A házasság megkötését érintő szabályok körében némi *erkölcsi alapon* keletkezett aggályunk merült fel. A *jegyesség* fogalmát egyrészt továbbra sem tervezi szabályozni a Családjogi Könyv, mely némely ritka

leges ismétlését jelenti. Helyette megfelelőbb lenne a *családi kapcsolatok védelmét* (ld. SZJ. 3:1 §) alapelvi szintre helyezni, hiszen az egyértelműbben magában foglalná a családi kapcsolatok valamennyi, *törvény által létrejött* (pl. házasság, leszármazás, örökbefogadás, gyámság), valamint a törvény által szabályozott, és az új Ptk.-ban egyre nagyobb hangsúlyt kapó ún. *tényleges családi kapcsolatok* (élettársi kapcsolat, mostohaszülő – mostohagyermek, nevelőszülő – nevelt gyermek) *valamennyi változatát*. Ld. erről még: Hegedűs Andrea: Módosító javaslatok az új Ptk. Családjog Könyvéhez (2009.08.20.) Készült a Magánjogot Oktatók Egyesülete felkérése alapján. 13.p. Megjelenet: <http://www.maganjog.hu/index.php?link=alcat&cat=A%20MOE%20állásfoglalásai> (letöltve: 2011. november 01) (Továbbiakban: Hegedűs: Módosító javaslatok 2009.)

²² CSJK. 4:2. §

²³ CSJK.4:3. §

Az élettársi kapcsolat házasságot követő elhelyezése kapcsán is felvetődik a kérdés, hogy a házastársak egyenjogúságának elve helyett célszerűbb lenne-e az egyenjogúságot általános jelleggel kimondani, melyen belül első helyen lehetne említeni a házastársakat, majd kiterjesztő szabállyal ugyanazt vonatkoztatni az élettársakra is. A házaselet ügyei megfogalmazás helyett pedig értelemszerűen, a mindkét esetre alkalmazható életközösség ügyeiről szólni. Ld. még: Hegedűs: Módosító javaslatok 2009. 14.p.

²⁴ CSJK. 4:4. §

²⁵ Csjt. 22.§ (3) bekezdés.

²⁶ Csjt. 31.§ (5) bekezdés.

²⁷ Csjt. 31/C.§ (3) bekezdés.

esetben azonban indokolt lenne.²⁸ Ezen túlmenően a házasságkötés előtti kötelező, *30 napos várakozási idő* előírásának elhagyása is a jogintézmény alapvető és komoly voltát kérdőjelezi meg.²⁹ A rokoni, hozzátartozói kapcsolat értékelése a relatív házassági akadályok körében kissé szűkebb körre szabott. A Szakértői javaslatban még benne volt, de a legutolsó, Kodifikációs Főbizottsági javaslatból hiányzik ugyanis azon elképzelés megfogalmazása, miszerint érvénytelen a házastársnak volt házastársa olyan leszármazójával kötött házassága, akit tartósan saját háztartásában nevelt. A „volt” *mostohaszülő – mostohagyermek házasságának* nyilvánvalóan erkölcsi akadályja lenne, amely a szövegből értelmetlen módon maradt ki.

A házasság létrejövetele és törvényi feltételei egyebekben lényegében érintetlenül maradnak. Változáson megy át viszont, a házasság felbontása és a házastársi jogokra és kötelezettségekre irányadó szabályozás.

Bontójogunkhoz kapcsolódóan érdekességként említendő, a kodifikációs folyamatban felmerült, de később – helyeselhetően – véglegesen elvetett döntés, hogy a házasság *közjegyzői eljárás* keretében történő megszüntetésére is módot kell adni, azzal az egyértelmű indokolással, hogy a házasság felbontásának az új Kódexben is bírósági hatáskörben kell maradnia.³⁰

A házasság (bíróság általi) felbontásánál, az *egyező akaratnyilvánításon* alapuló, és a *nem megegyezésen alapuló bontás* szabályai a mainál látványosabban *elkülönülnek* majd a törvényszövegben.

A normaszöveg a *megegyezésen alapuló bontás* („közös megegyezéses bontás”) jogintézményét és feltételrendszerét a jelenlegi szabályozáshoz képest részben eltérően építi fel. Az új elképzelések szerint ugyanis a közös megegyezést *nem tekinti* többé a házaseset teljes és hely-

²⁸ Ld. még HEGEDŰS Andrea: Repedések a jóerkölcs határain, avagy kritikai észrevételek az új Ptk. Családjog Könyvéhez (kézirat lezárva: 2009. május) In: Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején? Konferenciakötet. Pécs, 2010. PTE-ÁJK. (Továbbiakban: Hegedűs: Repedések a jóerkölcs határain. 2010.) 25.p.

²⁹ Ld. még HEGEDŰS: Repedések a jóerkölcs határain. 2010. 26.p.

³⁰ Megjegyezzük ugyanakkor, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat közjegyző előtti felbontására a Bét. felhatalmazása alapján a 2008. évi XLV. törvény – Az egyes közjegyzői nemperes eljárásokról (továbbiakban: Kjnp.), meghatározott feltételekkel lehetőségét ad.

rehozhatatlan megromlása *bizonyítékának*. Más *dogmatikai alapra helyezi* a kérdés megközelítését. Hasonlóan más jogrendszerek jogi szabályozásához, a megegyezésen alapuló bontást önálló lehetőségként, mintegy „*bontó okként*” ismeri el, és a házasság felbonthatóságát ez esetben, a megromlás okainak, és folyamatának vizsgálata nélkül teszi lehetővé. A bíróság feladatává csupán az egybehangzó akaratnyilatkozatok („megegyezés”) véglegességének és befolyásmentességének vizsgálatát teszi, melynek valóságtartalmáról elsősorban a felek személyes meghallgatása során győződhet meg.³¹ További feltétel a járulékos kérdésekben való megegyezés, melyhez kapcsolódó újítás, hogy a házastársi közös ingó vagyon megosztása nem feltétele többé a házasság eképpeni felbontásának.³²

Megszűnik továbbá a közös megegyezéssel bontás *második változata*, amikor is a jogalkotó a háromévi különélést, és azt kívánta meg feltételként, hogy a felek igazolják: a gyermek elhelyezését és tartását a gyermek érdekeinek megfelelően rendezték.

A közvetítői eljárásról külön törvény³³ rendelkezik, mely igénybevételi lehetőségének családjogi viszonyokat rendező jogszabályba iktatására elsőként kerül sor a bontóperekhez kapcsolódóan, a felek saját elhatározása vagy bírósági kezdeményezés alapján, mindkét esetben fakultatív jelleggel.³⁴

A házastársak jogait és kötelezettségeit szemlélve öröndetesnek tűnik, hogy a házastársak személyi viszonyain belül első helyen szerepel a házastársi *hűség* követelményének megfogalmazása.³⁵ Ez azért bír nagy jelentőséggel, mert a kodifikációs folyamatban többször is úgy tűnt, kikerül a törvény szövegéből. A hűség deklarálása viszont azért bír nagy jelentőséggel, hiszen ezen alapszik a házasságból született gyermek apaságának vélelme.

A személyi viszonyok között új elemként szerepel a *lakóhely* egymással egyetértésben történő megválasztása követelményének hangsúlyozása is.³⁶

³¹ CSJK. 4:21. § (2) bekezdés.

³² CSJK. 4:21. § (3) bekezdés.

³³ 2002. évi LV. törvény a közvetítői tevékenységről.

³⁴ CSJK. 4:22.§

³⁵ CSJK. 4:24.§

³⁶ CSJK. 4:26.§

A házastársi tartás lényegi feltételeinek változatlanul hagyása mellett az együttélés időtartamának bizonyos körülmények esetén fontos jelentőséget tulajdonít majd, így az *egy évnél rövidebb ideig fennálló, gyermektelen* házasságoknál a jogalkotó maximálja a tartási kötelezettség időtartamát, az életközösség időtartamával azonosítva. Különös méltánylást érdemlő esetben azonban az eltérés megengedhető.³⁷

Az élettársi kapcsolat családjogi jogintézményként való elismerése kihatással van a házastársi tartás megszűnési eseteire is, ugyanis a házastárs vagy volt házastárs tartási joga, *élettársi kapcsolat létesítésével* is megszűnik az eddigi, új házasságkötés jogi tényként való értékelésén túlmenően.³⁸

A *házassági vagyoni jog* szabályozása lényegesen részletesebbé válik. A tervezet megtartja törvényes vagyoni jogi rendszerként a házastársi vagyonközösséget³⁹ (szerzeményi alapú osztatlan tulajdonközösség), beemelve abba a több évtizedes bírói gyakorlatban kikristályosodott jogtételeket. Tekintettel arra, hogy a rendszerváltást követően a házastársak *vagyonának összetétele* jelentősen megváltozott, a tervezet különbséget tesz a házastársak mindennapi közös életvitelét szolgáló vagyona, valamint a házastársak foglalkozásának gyakorlásához szükséges, és az üzleti célú (ha a házastárs egyéni vállalkozó, egyéni cég, szövetkezet vagy gazdasági társaság tagja, vagy részvényese) ún. vállalkozói vagyona között, a vagyon használata, kezelése, a rendelkezési jog gyakorlása, és a vagyonmegosztás tekintetében.⁴⁰

Várhatóan törvényi megfogalmazást nyernek a *különvagyon terhei és tartozásai*,⁴¹ valamint kimondást nyer a korábban a törvényszövegből csak kikövetkeztethető, bírói gyakorlatban alkalmazott *közös vagyonhoz tartozás vélelme*⁴² is.

Lényeges gyakorlati szempontú változás továbbá a házastársak közös tulajdonában lévő, a *házastársi közös lakást magában foglaló ingatlannal* való önálló rendelkezés kizárása, és annak kimondása, hogy

³⁷ CSJK. 4:29.§ (3) bekezdés.

³⁸ CSJK. 4:33.§

³⁹ CSJK. 4:34.§ (2) bekezdés.

⁴⁰ CSJK. 4:42-62.§§

⁴¹ CSJK. 4:39.§

⁴² CSJK. 4:40.§

ebben az esetben a jelen nem lévő házastárs hozzájárulását vélelmezni nem lehet.⁴³

A rendelkezési jog nem megfelelő gyakorlásából eredő *felelősségi kérdéseket* is pontosan részletezi a tervezet, így az egyoldalú hatálytalanság,⁴⁴ és a szerződésen kívül okozott károkért való felelősség⁴⁵ szabályainak alkalmazását rendeli alkalmazni, a nem megfelelően rendelkező házastárs által sérelmet szenvedett házastárs javára. Különös gondot fordít ugyanakkor a harmadik személyek védelmére is, a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerinti felelősség megállapíthatóságával,⁴⁶ valamint a házassági vagyoni szerződések körébe illesztett tilalmi és korlátozó szabályok beiktatásával.⁴⁷

Igen jelentős változás a *házassági vagyoni szerződés* szerepének hangsúlyozása a házassági vagyoni jog témakörének legelején, ugyanis ennek hiányában kerülhet sor a törvényes vagyoni rendszer szabályainak alkalmazására. Rendszertanilag ugyan ezt követően, de a korábbinál lényegesen aprólékosabban, önálló fejezetben tárgyalja a jogintézményt jellemző részletszabályokat.⁴⁸ Új elemként jelenik meg további két, ún. alternatív vagyoni rendszer (közszerzeményi rendszer⁴⁹, vagyonekülönítési rendszer⁵⁰) kidolgozása, és az ezek közötti választás lehetőségének felkínálása a diszpozitív szabályozás keretei

⁴³ CSJK. 4:48.§

⁴⁴ A házastárs hozzájárulása nélkül kötött szerződés, a hozzá nem járuló féllel szemben hatálytalan, ha a szerző fél rosszhiszemű volt, vagy rá nézve a szerzésből ingyenes előny származott. (CSJK. 4:50.§)

⁴⁵ Aki házastársát terhelő szerződést, annak hozzájárulása nélkül köt meg, köteles az ebből eredő kárát megtéríteni. Mentésülési eset lehet, a másik házastárs érdekének és feltehető akaratának való megfelelés, különösen a károsodástól való megóvás. (CSJK. 4:52.§)

⁴⁶ Az a házastárs, aki házastársra tartozásáért egyébként nem felelne, gazdagodása esetén a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint tartozik helytállni harmadik személy irányába. (CSJK. 4:51.§)

⁴⁷ A vagyoni szerződés nem tartalmazhat olyan „ex tunc” hatályú rendelkezést, amely a harmadik személy terhére fennálló kötelezettséget terhesebbé tesz, vagy amely valamely vagyontárgy szerződéstől eltérő jogi megítélését határozza meg. Ez utóbbi a harmadik személlyel szemben akkor hatályos, ha a változtatásról a harmadik személy tudott, vagy tudnia kellett róla. (CSJK. 4:67.§)

⁴⁸ Ld. VII. fejezet címe: A házassági vagyoni szerződés.

⁴⁹ CSJK. 4:69-71. §§

⁵⁰ CSJK. 4:72-73. §§

között, továbbá a házassági vagyoni szerződések országos nyilvántartásának a bevezetése is, mely ugyan az érvényességnek nem feltétele, de a hitelezők védelmét szolgálja.⁵¹

A házastársak *lakáshasználatának* rendezésénél újdonságot jelent, hogy az addig jogcímek mellé bekerült a haszonélvezeti jog is,⁵² a tulajdoni és bérlakások rendezésének érintetlenül hagyásával. A szolgálati lakások viszont kikerültek a szabályozásból.

3. Az élettársi kapcsolat

Az élettársi kapcsolat *családi jogi jogintézményként* való elismerése először válik nyilvánvalóvá a Családjogi Könyvben. A társadalmi igény és a nemzetközi jogalkotási tendenciák nem maradhattak tovább figyelmen kívül, erre a magyar jogalkotónak is reagálni kell. A kodifikációs folyamat *legtöbbet vitatott* jogintézményéről van szó, melyre vonatkozó elképzelések igen nagy fordulatokat téve változtak, az elmúlt közel 15 évben.⁵³

Az élettársi kapcsolat rendszerbeli helyét tekintve „A házasság”-ot követő Harmadik Részbe került, kifejezésre juttatva ezáltal, hogy támogatottsága ugyan erőteljes, de *nem éri el a házasság szintjét*.

A kapcsolatot a továbbiakban is *külön- és azonos neműek* is alkotják, azonos feltételekkel.

Szabályozást nyernek a kapcsolat *létrejövetelének és családjogi joghatásainak* részletei.

Utalás történik a közjegyző által vezetett, és a már gyakorlatban is működő *Élettársi Nyilatkozatok Országos Nyilvántartására*, megteremtve ezáltal a nyilvántartott élettársi kapcsolat fogalmát,⁵⁴ ami ugyan-

⁵¹ CSJK. 4:65.§ (2) bekezdés.

⁵² CSJK. 4:76.§ (1) bekezdés.

⁵³ A részletekről ld.: Hegedűs Andrea: Az élettársi kapcsolat a polgári jogi kodifikáció tükrében. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2010. c. monográfiáját.

⁵⁴ A témához ld. még: Hegedűs Andrea: Eligazodás az élettársi kapcsolat különféle változatainak útvesztőjében, avagy az élettársi kapcsolat, a nyilvántartott (regisztrált) élettársi kapcsolat és a bejegyzett élettársi kapcsolat elhatárolása c. tanulmányát. (2011. Szeged. .Megjelenés alatt. In.: Acta juridica et politica c. sorozatban.) (Továbbiakban: Hegedűs: 2011)

akkor korántsem jelenti önálló jogintézmény keletkezését, egyelőre csupán a bizonyítás szempontjából lehet jelentősége.

Az élettársakat érintő joghatások úgy, mint a tartás, lakáshasználat (és az öröklés is), meghatározott hosszabb időn át fennálló együttélést követően érvényesülnek. A törvénytervezet a tíz évig fennállott vagy amennyiben a kapcsolatból gyermek is származott, az egy évig fennállott életközösséghez fűz – a házasságban élőkre vonatkozókhöz hasonló – jogkövetkezményeket.⁵⁵

A vagyoni jogait érintően pedig, törvényes vagyoni rendszer kereteit megteremtve, kihangsúlyozza vagyoni önállóságukat, a vagyonszaporulat tekintetében pedig a szerzésben való közreműködés aránya alapján határozza meg jogosultságaik alapjait, melyre főszabályként a házastársak között szerződéssel kiköthető közszerzeményi rendszer rendelkezéseit rendeli alkalmazni.⁵⁶

4. A bejegyzett élettársi kapcsolat

Bekerül a Családjogi Könyvbe a *bejegyzett élettársi kapcsolat* jogintézménye is, melyre vonatkozó részletszabályok – bonyolult jogalkotói csűr-csavarokat követően⁵⁷ – immár 2009. július 1-jétől hatályban vannak.⁵⁸ A CSJK szűkszavú rendelkezéseket tartalmaz emiatt rájuk nézve, jobbra az anyakönyvvezető előtti létrejövételre és joghatásaik lényegére vonatkozóan, kiemelve a házassággal való összevetésben azon markáns különbségeket, amelyek a jogviszonyban élők azonos nemű „jellegéből” eredően szükségszerűen fakadnak.⁵⁹

A bejegyzett élettársi kapcsolat rendszerbeli helyéből következően azonban a kapcsolatot a házasság és az élettársi kapcsolat mögé rangsorolja.

⁵⁵ CSJK. 4:89. § (1) bekezdés; CSJK. 4:100. § (1) bekezdés;

⁵⁶ CSJK. 4:95-96. §

⁵⁷ Megjegyzendő, hogy a bejegyzett élettársi kapcsolat a Konceptiókban még nem szerepelt önálló kategóriaként, de „társadalmi nyomásra” végül bekerült a készülő törvényjavaslatokba és a Szakértői Javaslatba egyaránt.

⁵⁸ A 2009. évi XXIX. törvény – A bejegyzett élettársi kapcsolatról, az ezzel összefüggő, valamint az élettársi viszony igazolásának megkönnyítéséhez szükséges egyes törvények módosításáról. (Továbbiakban: Bét.)

⁵⁹ CSJK. 4:102-104. §

Élettársi kapcsolatok jogi szabályozása – főként a kapcsolatok nyilvántartott és bejegyzett változatainak lehetővé tétele után – kissé nehezen átláthatóvá vált, annál is inkább, hogy most már legalább hét jogszabály próbálja a jogintézmény különböző változatainak kereteit megadni.⁶⁰

5. Rokonság

Az Ötödik, „A Rokonság” részben található szabályok részint fogalombeli, részint érdemi változásokon mentek keresztül. Ennek első megnyilvánulása, hogy a fejezet elnevezése „A család”-ról „A rokonság”-ra változott, míg „A családi jogállás” címet felváltotta „A leszármazáson alapuló rokoni kapcsolat” elnevezés.⁶¹

Az apai jogállást keletkeztető tények köre látszólag eggyel csökken, hiszen a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat és a házasságkötést megelőzően tett apai elismerő nyilatkozat (utólagos házasságon alapuló apasági vélelem) közös feltételekkel, *apai elismerő nyilatkozat* elnevezéssel egységesülnek.⁶²

Az emberi reprodukcióra alkalmas eljárás önálló vélelmet az élettársak esetén keletkeztet, hiszen házastársak esetén felesleges annak önálló tényállásba kényszerítése, tekintettel arra, hogy házasságból született gyermekekre az apaság alapvélelme vonatkozik.

Az apaság bírói úton történő megállapítása kikerül a megdönthető vélelmek köréből. Ezesetben ugyanis a vélelem megtámadása kizártá válik.⁶³

Az anyagi jogba „csempészett” eljárásjogi szabályokban, egy régóta várt változás következett be. Az apasági per, és az apaság vélelmének megtámadása iránti perekben a felperesi legitimáció szűken szabályozott körét ugyanis a tervezet kibővítette a józan ész által diktált

⁶⁰ Az útvesztőben való eligazodásul szolgálhat a szerző egy korábban hivatkozott tanulmánya, melyben az egyes fogalmak jól átlátható elhatárolását, és a joghatások pontos részletezését adja. (Ld. Hegedűs 2011.)

⁶¹ CSJK Ötödik rész, XI-XII. Cím

⁶² CSJK. 4:107.§ c) pontja.

⁶³ CSJK. 4:117.§ b) pontja.

azon elvárással, hogy az *anya is* perindításra jogosulttá váljon.⁶⁴ Megszűnik ugyanakkor az *ügyész* perindítási jogosultsága az apaság vélelmének megdöntése iránti perekben.⁶⁵

Az apasági vélelmek megtámadási okai bővültek, a polgári jog általános szabályaiban a szerződés megtámadhatósági okai között már szabályozott *akarati hibákkal*, így került a vélelmek megtámadási okai körébe a tévedés, megtévesztés és a jogellenes fenyegetés, melyek korábban nem szerepeltek a taxációban.⁶⁶

A normaszöveg tervezet újítása az is, hogy a gyermek vérségi származás megismeréséhez való joga érdekében, a *megtámadási határidők* egy részét tágabban határozza meg, hiszen a kiskorú gyermek és az *anya* részére a gyermek *hároméves koráig* biztosítja ennek lehetőségét,⁶⁷ az egyéb esetekre fennáll egy éves határidő megtartása mellett. A tervezet az anyai jogállás kérdéskörét is egyértelműsíti, amikor az *anyaság tényét a szüléshez köti*,⁶⁸ kizárva ezzel a dajka és béranyaság elvi lehetőségét is, továbbá az anyasági per szabályait a korábbinál jóval *részletebben* rendezi.

Az *örökbefogadás* jogintézményénél a tervezet igyekszik megteremteni az érdekegyensúlyt a kiskorú gyermek, az örökbefogadni szándékozó illetve örökbefogadó szülők, valamint a vérszerinti szülők és vérszerinti család, sokszor nehezen összehangolható érdekei között, az örökbefogadás feltételeinek differenciált szabályozásával.

⁶⁴ CSJK. 4:113.§ (1) bekezdés és 118.§ (1) bekezdés.

⁶⁵ Az ügyésznek a magánjogi viszonyokban csak kivételesen lehet perindítási joga (pl. házasság érvénytelenségénél, ha az érvénytelenségi ok bűncselekmény is egyben; pl kettős házasság, vérfertőzés stb.), mely jogot a származás megállapítása iránti perekben sem indokolt kiterjeszteni (ez a kodifikáció során egyszer felmerült), sőt meghagyni sem. Hatályos jogunkban erre egyetlen kivételes esetben van példa. (Az ügyész az apaság vélelmének megtámadása iránt nyújthat be – kivételes esetekben – keresetet (Csjt. 43.§ (3) bek. c) pontja és (6) bekezdése), ha ugyanis az apa a rá vonatkozó határidőt lekési, de a per indítása érdekében áll. A LB. és az SZJ szerint ez viszont azért sem indokolt, mert a megtámadási határidőket a Javaslat – a hatályos joggal szemben – egyértelműen nem jogvesztő, hanem elévülési jellegű határidőként szabályozza.

⁶⁶ CSJK. 4:116.§ (2) bekezdés b) pontja.

⁶⁷ CSJK. 4:120.§ (1) bekezdés.

⁶⁸ CSJK. 4:124.§ (1) bekezdés.

A tervezet nagy hangsúlyt fektet a gyermek nevelésének folyamatosságára, a korábbi családi kapcsolataira, nemzetiségére, vallására, anyanyelvére és kulturális gyökereire.⁶⁹

Amennyiben ez indokolt, a gyermek *vérszerinti családjához fűződő viszonyait* igyekszik rendezni, annak lehetővé tételével, hogy nyílt örökbefogadás esetén az a vér szerinti szülő is kapcsolattartásra jogosult lehet gyermekével, aki hozzájárult gyermeke másik szülő házastársa (mostohaszülője) által történő örökbefogadásához.⁷⁰ Ugyancsak nem szűnik meg a gyermek kapcsolattartási joga azon személyekkel, akik meghalt szülőjének rokonai, ha a másik szülő házastársa vagy a másik szülő rokona lesz az örökbefogadó.⁷¹

A CSJK. 25 évben határozza meg az örökbefogadó minimális életkorát,⁷² a többi személyi feltétel változatlanul hagyása mellett. További változást jelent, hogy a vérszerinti szülő a gyermek örökbeadásához való hozzájáruló nyilatkozatát akár nyílt, akár titkos örökbefogadás esetén *hat héten belül visszavonhatja*.⁷³ Korábban erre csak akkor volt mód, amikor a nyilatkozatot a gyermek hat hetes életkora előtt tették meg.

A gyakorlat által ezidáig hiányolt *utánkövetés* is valószínűleg helyet kap majd az új törvényben, melynek keretein belül az örökbefogadást elősegítő szerv, vagy a gyermekvédelmi szakszolgálat, *legfeljebb öt évig* figyelemmel kíséri, és szükség esetén segíti a gyermek helyzetét és életkörülményeinek alakulását.⁷⁴

A gyermek vérségi származás megismeréséhez fűződő joga és a vérszerinti szülő érdekei összeütközése esetén az utóbbi jogai tűnnek erősebbnek akkor, amikor a tervezet hozzá nem járulás esetén *nem közölheti a gyermekkel a szülő természetes személyazonosító adatait, az egészségügyi adatokra vonatkozó tájékoztatás kivételével*.⁷⁵

A *szülői felügyelet* gyakorlásának területén a szabályozás tartalmilag és terjedelmileg is jelentős változásokat hoz majd. A nemzetközi

⁶⁹ CSJK. 4:129.§ (3) bekezdés.

⁷⁰ CSJK. 4:142.§ (4) bekezdés.

⁷¹ CSJK. 4:142.§ (2)-(3) bekezdés.

⁷² CSJK. 4:130.§ (1) bekezdés.

⁷³ CSJK. 4:134.§ (2) bekezdés és 135.§ (2) bekezdés.

⁷⁴ CSJK. 4:140.§ (2) bekezdés.

⁷⁵ CSJK. 4:144.§ (4) bekezdés.

terminológiára is figyelemmel, tartalmilag elsődlegesen a szülők megállapodásán alapuló *szülői felelősséget* helyezi a középpontba, a terminológia expressis verbis megjelenítése nélkül.

Kerüli az *indok nélküli állami beavatkozást*, így pl. üres apai jogállású gyermek esetén a *képzelt apa* adatainak anyakönyvi bejegyzése *fakultatívvá* válik,⁷⁶ a szülő vagyonezelési joga iránt pedig nagyobb bizalmat tanúsít a tervezet akkor, amikor *nem teszi kötelezővé* a gyermek pénzének és értéktárgyainak *gyámhatóság részére történő átadását*. Erre, és egyéb korlátozó intézkedésre csupán kivételesen, a gyermek érdekeinek súlyos sérelme esetén nyílik mód.⁷⁷

Megszűnik a korábban kissé értelemzavaró *együttes és közös szülői felügyelet* közötti különbségtétel, az utóbbi szóhasználat felülkerekedésével. A tervezet a szülői felügyeletet általánosan közösnek tekinti, akár együtt élnek a szülők, akár nem, mindaddig, amíg erről eltérően nem állapodnak meg, vagy a gyámhatóság vagy bíróság eltérő döntést nem hozott.⁷⁸

A *gyámhatóság kizárólagos hatáskörébe* kerül a döntés azokban a – korábban differenciáltan meghatározott – esetekben, amikor a *közös szülői felügyeletet* gyakorló szülők, valamely kérdésben nem tudnak egymással megállapodni. A lelkiismereti és vallásszabadság köre a taxatív meg határozott kivételeket jelentik továbbra is.⁷⁹

A gyermek elhelyezése iránti perek elnevezése *szülői felügyelet gyakorlásának rendezése iránti perre* változott. Tehát ha a bíróság dönt a kérdésben, a szülők egymás közötti viszonyában már nem gyermekelhelyezésről, hanem a szülői felügyelet rendezéséről van szó.⁸⁰ A korábbi, gyermekelhelyezés fogalmat pedig a tervezet a kívülálló harmadik személynél történő elhelyezés esetére tartja fenn.⁸¹

Önálló pontban rögzíti a gyermekétől *különlő szülő jogait és kötelezettségeit* a tervezet,⁸² mely nevesítve jelenti az *együttműködési köte-*

⁷⁶ CSJK. 4:158.§ (4)-(5) bekezdés.

⁷⁷ CSJK. 4:167.§

⁷⁸ CSJK. 4:172.§ (1) bekezdés.

⁷⁹ CSJK. 4:174.§

⁸⁰ CSJK. 4:175.§

⁸¹ CSJK. 4:177.§

⁸² CSJK. 4:181.§ előtti 3. pont.

lezettséget,⁸³ és kölcsönös tájékoztatási kötelezettséget.⁸⁴ Ide kapcsolódóan a *gyermek sorsát érintő lényeges kérdések köre is bővülni* fog a huzamos ideig tartó külföldi tartózkodási hely kijelölését és az állampolgárság megváltoztatását illetően.⁸⁵ A szülők megfelelő együttműködésének kialakítása, különös tekintettel a különélő szülővel való kapcsolat-tartásra, mind a bíróság, mind a gyámhatóság számára – új elemként – lehetővé teszi, hogy eljárásuk felfüggesztése mellett *kötelező mediációt* rendeljenek el.⁸⁶

A szülői felügyeleti jog *szünetelésének és megszüntetésének eseteit* részletesebben és a hatályos szabályokhoz képest életszerűbben szabályozza. A *tizenhatodik életévét* betöltött kiskorú szülő gondozási és nevelési jogát nem korlátozza,⁸⁷ valamint a szünetelés körébe helyezi át azt az esetet, amikor a szülő *együtt él a felügyelettől megfosztott* másik szülővel.⁸⁸ További érdekesség, hogy a szünetelés körébe vonja, a jelenleg a Gyvt-ben szabályozott *családbafogadás* intézményét.⁸⁹

A *rokontartás* szabályai körében kiemelkedő helyet foglal el a szülő gyermeke vonatkozásában fennálló tartási kötelezettsége, melyet önálló fejezetben részletez a tervezet, elválasztva a *kiskorú*⁹⁰ és a továbbtanuló *nagykorú* gyermek⁹¹ tartásának szabályait, speciális szabályokkal körülbástyázva azokat.

A tartási igények visszamenőleges érvényesítésénél a hat hónapos elévülési jellegű határidő mellé beilleszt egy *három éves határidőt* is, melynek eltelte után bírói út igénybevitelére nincs már lehetőség.⁹²

Igyekszik kiküszöbölni a gyakorlatban oly sokszor előforduló azon problémát, hogy a külső körülmények hatására beálló változások miatt ne kelljen rendszeresen a tartásdíj összegét bírósági úton rendezni.

⁸³ CSJK. 4:181.§

⁸⁴ CSJK. 4:182.§

⁸⁵ CSJK. 4:183.§ (2) bekezdés.

⁸⁶ CSJK. 4:180.§ és 185.§

⁸⁷ CSJK. 4:194.§ (1) bekezdés b) pontja.

⁸⁸ CSJK. 4:194.§ (2) bekezdés.

⁸⁹ CSJK. 4:196.§ (1) bekezdés.

⁹⁰ CSJK. Ötödik rész (A rokonság), XV. Cím (A rokontartás) XXI. Fejezet (A kiskorú gyermek tartása).

⁹¹ CSJK. Ötödik rész (A rokonság), XV. Cím (A rokontartás) XXII. Fejezet (A továbbtanuló nagykorú gyermek tartása).

⁹² CSJK. 4:216.§ (3) bekezdés.

Éppen ezért a tartásdíj megállapítása körében a bíróság úgy rendelkezhet, hogy a tartásdíj évente, a következő év január 1. napjától külön intézkedés nélkül módosul, a *KSH* által közzétett éves fogyasztói árindex növekedésének mértékével.⁹³

A tervezet előírja továbbá a kötelezett *járandóságát folyósító szerv vagy személy*, jogosult irányában fennálló tájékoztatási kötelezettségét, a kötelezett munkabérének és egyéb juttatásának összegéről.⁹⁴ Továbbá ugyanilyen kötelezettséget állapít meg azon *oktatási intézmény* számára, ahol a továbbtanuló gyermek tanulmányokat folytat, a tanulmányok fennállása vagy megszűnése tekintetében.⁹⁵

6. A gyámság

A Családjogi Könyv hatodik, egyben utolsó része a *gyámsággal* foglalkozik, mellyel kapcsolatban egyértelműen megállapítható, hogy a rájuk vonatkozó szabályok egyre inkább a *szülői felügyelethez közelítenek*. Erősebb hangsúlyt kap a gyámnak a gyermek irányában fennálló *nevelési, gondozási kötelezettsége*,⁹⁶ és a gyermek részére a *családi környezetben* való nevelkedés biztosítása.⁹⁷ Új terminológiaként vezeti be a *gyermekvédelmi gyámság* fogalmát, a gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermek gyámsága, jóval hosszabb és nehezebben megjegyezhető fogalomcsoport helyett,⁹⁸ és új elemként jelenik meg a *gyermekvédelmi nevelőszülő*⁹⁹ intézménye is. A szülői felügyeleti jogok és kötelezettségek változása pedig a gyámság ellátására is kihatással van.

⁹³ CSJK. 4:215.§

⁹⁴ CSJK. 4:218.§ (2) bekezdés.

⁹⁵ CSJK. 4:230.§

⁹⁶ CSJK. 4:232.§

⁹⁷ CSJK. 4:235.§ (1) bekezdés.

⁹⁸ CSJK. 4:238.§

⁹⁹ CSJK. 4:238.§

Összegzés

Az integrálódás *előnyei és hátrányai* a jogalkalmazás során fognak tetet ölteni, de talán a rendszerbeli elhelyezkedés, a sajátos alapelvekkel történő körülbástyázás, és a jogintézmények alapos és körültekintő, a társadalmi és gazdasági változásoknak és nemzetközi elvárásoknak megfelelő újragondolása garancia lehet arra, hogy a döntés kellően alátámasztottnak, és előremutatónak minősíthető.

A fentiekből az is jól leszűrhető, hogy a hazai jogszabályváltoztatásban is megnyilvánuló elmozdulás azt a – jelen kor viszonyainak teljességgel megfelelő, és régen várt – célt tűzte ki maga elé, hogy a családjogi szabályok mindinkább kapcsolódjanak, illetve igazodjanak a rohamosan változó társadalmi viszonyokhoz és a nemzetközi követelményekhez egyaránt. Úgy tűnik a cél elérése egyre közelebb van már.